

оцінки та запобіжні засоби на сьогодні мало спираються на індивідуальність.

ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ. Кожна людина (крім однаєїцевих близнюків) генетично унікальна, що лежить в основі біологічної неповторності. Комбінацій генів людини може бути від 64x10¹² до 20x10²⁴ варіантів, що на багато порядків більше ніж число людей тепер та тих, що жили до нас (близько 90 млрд). Ф.Добржанський за 50 років до проекту «Геном людини» і відкриття поліморфізму вважав, що люди не рівні ще до народження, на рівні зиготи. Є антропологічні відмінності людей (расові, статеві, конститутивні, вікові, психічні). Є різне екологічне та соціально-культурне оточення конкретної людини, як неповторного генетично-культурного експерименту).

ВИСНОВКИ. Необхідний біометричний паспорт з генетичною картою здоров'я з визначенням генного поліморфізму (виділення ДНК, її ампліфікація, рестрикція, електрофорез, порівняння зі стандартами). Зараз це визначення коштує 3000 і триває 3 тижня. Генна карта, медико-генетичні консультації та планові обстеження дають базу для рекомендацій превентивної медицини конкретної людини. Створення умов життя та праці, харчування та способу життя потребує відповідності найперше генної індивідуальності, потім антропологічним даним. Але біометричний паспорт з генетичною картою може мати біоетичні та юридичні проблеми для людини не стільки при виборі професії, скільки для відбору кандидатів на робоче місце.

Завданнями медиків та педагогів є оцінка ступеню спадкових факторів та впливу середовища для комплексування з батьками, що дасть можливість регулювати вплив середовища, профілактики захворювань згідно генотипу, виховувати та навчати згідно закладеним здібностям. Освіта основ здоров'я дає ліміти діяльності та життєдіяльності.

Література

1. Алексеев И.Р., Кейсевич Л.В. Последняя цивилизация? Человек. Общество. Природа. -К.: Наукова думка, 1997.
2. Дильман В.М. Четыре модели медицины. -Л.: Медицина, 1987.
3. Материалы для подготовки и квалификационной аттестации по специальности «Общественное здоровье и здравоохранение». / Под редакцией В. С. Лучкевича и И. В. Полякова. -СПб, 2005.
4. Медична генетика / За ред. проф. О.Я.Гречаніної, проф. Р.В.Богатирьової, проф. О.П.Волосовця. -К.: «Медицина», 2007.
5. Основные показатели физиологической нормы человека / Под ред. акад. И.М. Трахтенберга. -К.: ИД «Авиценна», 2001.
6. Цебржинский О.И. Теоретическая биология и философия. -Полтава-Николаев, 2008.

ОЗДОРОВЛЕННЯ СУСПІЛЬСТВА ЧЕРЕЗ ОСВІТУ

Рибалка О.Я.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Збереження та зміцнення здоров'я, формування його культури у дітей та молоді набуває нині особливої ваги, тому що нехтування здоров'ям досить швидко обертається важкими хворобами, скорочен-

ням тривалості життя, втратою працездатності, що згубно впливає на економічний, духовний стан суспільства, загрожує національній безпеці держави. Саме тому все істотніше відчувається гостра потреба у створенні системи формування здорового способу життя з орієнтацією на нове розуміння взаємозв'язків Людини та Природи, сенсу життя, долі людства. Саме тому необхідно виробити у людей ставлення до власного здоров'я як до найбільшої цінності. Це врешті-решт призведе до виховання творчої людини з новим світоглядом і профілактичною спрямованістю мислення, здатної вирішувати проблеми сьогодення.

Модернізація освітньої галузі, що відбувається в державі, має на меті створення умов для особистісного розвитку та самореалізації кожного громадянина України.

Одним із шляхів досягнення цієї мети є навчання школярів відповідального ставлення до свого здоров'я та здоров'я людей, що їх оточують, як до найвищої цінності, формування через освіту здорового способу життя.

Вироблення належного ставлення до свого здоров'я є важливою умовою оздоровлення суспільства. І здійснювати його важливо зі школи, бо це єдина структура, через яку «проходить» усе населення країни, а навчально-виховний процес – систематизований процес, за допомогою якого можливо формувати мотивацію на здоровий спосіб життя. Тому роль школи у збереженні і зміцненні здоров'я визначальна. Цьому сприяє введення у навчальний план предмету «Основи здоров'я», який викладається з першого по одинадцятий клас і сприяє формуванню в учнів відповідального ставлення не тільки до свого здоров'я та життя, але і до здоров'я та життя оточуючих.

Національною доктриною розвитку освіти України, як і іншими зазначеними документами, передбачено створення умов для реалізації оздоровчої функції освіти і розгляду здоров'я як мети, змісту і результату навчання.

Основна мета оздоровчої функції освіти:

- виявлення тенденцій у стані фізичного і психічного здоров'я учасників навчально-виховного процесу, прогнозування і корекція його розвитку на основі моніторингових досліджень;
- надання наукової, навчально-просвітницької і методичної допомоги педагогам у роботі з виховання в учнів відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я громадян як до найвищої цінності, формування навичок здорового способу життя;
- забезпечення впровадження державного стандарту оздоровчої функції освіти.

Завдання оздоровчої функції освіти:

- зняття навчальних перевантажень школярів;
- організація фізичної активності учнів, профілактика гіподинамії;
- організація правильного харчування школярів під час їхнього перебування в школі;
- попередження шкідливого впливу на здоров'я учнів факторів, які безпосередньо пов'язані з навчальним процесом (профілактика шкільних хвороб);

- збереження і зміцнення психічного здоров'я учнів (попередження стресів, поширення серед учнів шкідливих звичок, залежностей тощо);
- формування культури здоров'я учнів і компетентності педагогів з питань здоров'я і здоров'язберігаючих технологій;
- організація співпраці з батьками з питань збереження та зміцнення здоров'я дітей.

У свідомість освітян закладається розуміння здоров'я як багатовимірного компонента життя людини. У результаті учні опановують навчальні і життєві компетентності, здатність до творчого розвитку і самовдосконалення. Це необхідно молодій людині для майбутньої успішної професійної діяльності, життя в суспільстві.

Системативним принципом здоров'язберігаючої педагогіки є пріоритет турботи про здоров'я учнів, у межах якого виділяються такі освітні умови, як науково-методична обґрунтованість праці, добір та підготовка педагогічних кадрів, впровадження в навчально-виховний процес здоров'язберігаючих освітніх технологій, а саме:

Організаційно-педагогічні технології (ОПТ) визначають структуру навчального процесу, яка сприяє подоланню перевтомлення, гіподинамії та інших дезадаптаційних станів.

Психолого-педагогічні технології (ІШТ) пов'язані з безпосередньою працею вчителя на уроці, взаємодією його з учнями протягом 45-ти хвилин. Це й психолого-педагогічний супровід усіх елементів освітнього процесу.

Навчально-виховні технології (НВТ) містять програми навчання грамотно турбуватися про своє здоров'я і навчання культури здоров'я учнів, мотивації їх на формування здорового способу життя, попередження шкідливих звичок. Передбачають також проведення організаційно-виховної роботи зі школярами після уроків, освіту їхніх батьків.

Окремо слід виділити ще дві групи технологій, що традиційно реалізуються поза школою, але останнім часом усе частіше використовуються в позаурочній роботі в школі. Соціально-адаптуючі та особистісно-розвивальні технології (САОРТ) охоплюють технології, що забезпечують формування і зміцнення психічного здоров'я учнів, підвищення ресурсів психологічної адаптації особистості. Це різноманітні соціально-психологічні тренінги, програми соціальної і сімейної педагогіки, до участі в яких залучаються не тільки школярі, а й їхні батьки, педагоги.

Лікувально-оздоровчі технології (ЛОТ) — самостійна медико-педагогічна галузь, що охоплює лікувальну педагогіку, лікувальну фізкультуру, вплив яких забезпечує відновлення фізичного здоров'я школярів .

Будь-яка освітня здоров'язберігаюча технологія — це сукупність тих принципів, прийомів, методів педагогічної роботи, які доповнюють традиційні технології навчання, виховання, розвитку завданнями збереження здоров'я. Важливим елементом освітньої технології є діагностичний блок, який дає змогу оцінити, чи був досягнутий запланований результат, бо тільки в цьому випадку можна говорити про технологію [2].

Традиційно мета шкільної освіти визначалась набором знань, умінь і навичок, якими мав оволодіти школяр. Нині цього вже недостатньо. Соціуму потрібні випускники, готові до подальшої життєдія-

льність, здатні практично вирішувати життєві та професійні проблеми. А це залежить не лише від набору знань, умінь і навичок, а й від певних додаткових якостей, інтегрованих характеристик особистості, що мають назву ключові (життєві) компетентності.

Компетентність охоплює знання, уміння, навички, життєвий досвід, цінності, інтереси, які учень самостійно реалізує і використовує в певній життєвій ситуації. Якості особистості, які дають їй можливість ефективно розв'язувати проблеми та долати повсякденні труднощі, називають компетентностями щодо позитивної поведінки. За визначенням ВООЗ їх називають життєвими навичками.

Іншими словами, життєві навички — це низка соціально-психологічних компетентностей, які допомагають людині вести здоровий і продуктивний спосіб життя: адекватно сприймати себе і навколишніх, будувати позитивні міжособистісні стосунки, критично і творчо мислити, приймати відповідальні рішення, розв'язувати проблеми і керувати стресами.

У педагогіці загальнонавчаним є положення про визначальну роль впливу особистості педагога на дитину. Це вимагає наявності у педагогів високих особистісних якостей, сформованості здоров'язберігаючих компетентностей. Серед найважливіших якостей педагога – високий рівень знань основ здоров'я, володіння методами проектування і моделювання здоров'язберігаючих технологій, уміння вести педагогічні дослідження в сфері виховання культури здоров'я школярів, уміння розробляти та реалізовувати плани оздоровчо-виховної роботи. Актуальним є також питання про дотримання педагогами здорового способу життя, позитивне ставлення до власного здоров'я, володіння методиками збереження і зміцнення здоров'я. Це допомагає вчителям бути прикладом для своїх вихованців [1].

Цілком очевидно, що збереження і зміцнення здоров'я та формування здорового способу життя учнів, можливе лише за умови коли вчитель буде готовий до збереження і зміцнення власного здоров'я, особистим прикладом навчатиме учнів турбуватися про власне здоров'я. Лише тоді, коли здоровий спосіб життя – це норма життя вчителя, учні будуть сприймати педагогіку здоров'язбереження належним чином.

У зв'язку з цим під час підготовки майбутніх вчителів до оздоровчої роботи з учнями велика увага повинна приділятися формуванню позитивного ставлення до власного здоров'я, навчанню основ здорового способу життя, володіння методиками збереження і зміцнення здоров'я.

Література

1. Ващенко О. Як створити Школу сприяння здоров'ю /О.Ващенко, С. Свириденко. – К.: Шк. світ, 2008. – 112с.
2. Рибалка О.Я., Гуріненко Н.О. Здоров'язберігаючі освітні технології та їх роль у формуванні культури здоров'я школярів Матеріали VIII міжнародної науково-практичної конференції. – Т. 1 – Харків, 2009 .С.231-236.